

הישיבה המאה-ושישים-ואחת של הכנסת השניה

יום שני, י"א טבת תשי"ג (29 דצמבר 1952)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 20.15

א. חוק עבודת נשים, תשי"ג — 1952 (המשך הדיון)

העבודה תהיה הקובעת מה הם המקומות של עבודה מסוכנת. כל יתר השיפורים שהוצעו עליה, הרי ישנם בחוק בתי חרושת, הן בהגנה מקצועית של העובד והחל על כל אדם עובד. החוק הזה מכון לצרכיה המיוחדים של האשה, כי כל יתר התנאים לקבעו בשבילה, כאדם עובד, בכל חוקי העבודה.

חברי-הכנסת רובין החליט, כנראה, שאסורה עליו כל הנאה מכל הצעה טובה המובאת לפני הכנסת, ואינו מרשה לעצמו לברך על הצעה גם כשהיא גראית בעיניו טובה, ועל כן טרם וצירף הצעת חוק זו למצב של חוסר-עבודה. כל פרט שחוסר-העבודה אין לה שייכות לחוק המוצע כאן. חוסר-העבודה, על אף כל ממדיו, הוא תופעה חולפת ואנו מקווים שלא תאריך זמן רב בקרבנו; אולם חוק הוא קבוע, והוא בא להגן גם על העובדים היום וגם על העתידים לעבוד מחר, וצר לי על אשר חברי-הכנסת רובין, שקנאותו לשלילה מנעה אותו אפילו מלראות את החיוב המעט שהרשה לעצמו לראות בחוק זה חברו למפלגה ברי-יהודה. ובאדיקותו כי רבה לא ידע אפילו לקרוא באותו חוק, עמוד 3 טיסקה ד', הן באותה הצעה שהוא הביא, להאריך את חופשת הלידה ללא תשלום.

דברי חברי-הכנסת כנלסון לא הוסברו לי במלואם, ולא זכיתי לרדת לסוף דעתה. מצד אחד, היא מתרה שהמשק אינו מסוגל לשאת בעומס של 12 שבועות של חופשת לידה לעובדת שכירה, ומצד שני, היא אינה חוסכת עמל להכניס למעגל החוק את עקרות-הבית, לפרט לפנינו את כל דאגתיהן, צרותיהן ומשאלותיהן ולהעניק להן ביד רחבה את השיפורים שהם יפים כשלעצמם, אך אין להם כל קשר לחוק המוגש לפנינו.

אנו עומדים בתחומי החוק על הגנת האשה העובדת בש"כ, שהוא מעניק לה דברים חשובים: ראשית — 12 שבועות חופשת לידה בתשלום של 75%, במקום 8 שבועות שהיו עד כה, איסור עבודת שעות נוספות החל מהחודש השישי של ההריון ואיסור מוחלט של עבודת לילה החל מהחודש השישי.

תמהה אני על חברי-הכנסת למדן שהציעה, שהיא צורך בהיתר של רופא ביחס לעבודה בחודשים הראשונים של ההריון; הדבר אינו שייך לחוק, כי אם זה יהיה על סמך הודעת רופא — זה ייכנס לענין של חופשת מחלה, ואין צורך לסבך זאת. אנו מעונינים דוקא בהגדרות של הזמן שנעשו בהתייעצות עם רופאים ומומחים, כי החודש השישי הוא באמת אותו חודש כאשר הוולד חי בקרבנו של האם וזקוק להגנת משנה.

דברי חברי-הכנסת הראל היו נכונים לו עמדנו כעת בפרט שיתוחם הלאומי, אם כוונתו לדחות בינתיים את כל הצעת החוק עד שייקבע חוק הביטוח הלאומי — יצא כל שכר הצעת עותיו הטובות בהפסד של דחיית המעשה הזה המוצע עליה. אני גם מתפלאת על שחברי-הכנסת הראל, שהוא בדרך-כלל אדם מתון מאוד, הפליט כאן את הדבר הזה על עדה שלמה ועל שימוש בכסף; נראה לי שיש להזהר מהכללות כגון אלו. אשר למענק של 20 לירות — נדמה לי שהוא נתן בעצמו את

היו"ר י. שפרינצק:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת המאה-ושישים ואחת.

אנו ממששים בדיון על חוק עבודת נשים.

רשות-הדיבור לחברת-הכנסת טברסקי, אחריה — חברת-הכנסת וילנסקה.

ז'ניה טברסקי (מפא"י):

אדוני הושבר-ראש כנסת נכבדה. תיתי לה לשרת-העבודה שהיא שוקדת להעשיר ולשפר את חיינו הסוציאליים בארץ ומוסיפה להביא לפני הכנסת הצעות של חוקי עבודה. לחוקים הללו יש לא רק ערך מעשי בלבד של יחסי אדם עובד אל מפעלו; הם יוצרים גם את האווירה הדרושה מסביב לאדם העובד ומבססים את מקומו וערכו של האיש העובד בארץ, שהעבודה היא יסוד קיומה והעובדים מהווים בה את רוב מנינה ובנינה.

המאה שלנו עומדת בסימן של חדירת האשה לכל ענפי המשק והכלכלה, נפתחו שטחים מיוחדים שבהם מהווה האשה את הגורם המכריע, כגון: חינוך, שירותי בריאות, טיפול, עבודה סוציאלית ועוד. לכניסת הנשים לעבודה גרמו בעיקר החינוך לאי-תלות, שניתן עליה תנועות הפועלים הסוציאליסטיים; ושנית, עלידי הצורך החמרי הרב של המשפחה בעזרת האשה למלחמת קיומה. אין כל ספק ששום מדינה אינה צריכה ואינה יכולה לוותר על עבודת נשים.

דרכה של תנועת הפועלות בארץ היא ארוכה ורבת הישגים. המלחמה על עצמאות האשה היתה אצלנו מיוחדת במינה. היא החלה אצלנו לא בתביעת זכויות, כי אם בהטלת חובות, ועלידי כך זכתה גם להישגים וזכויות. המדינה ידעה היטב בגישתה לתחוקה להעזר בנסיון הרב שרכשה תנועת הנשים בארץ.

בהישגים הללו לעיצוב דמות החיים החדשים במערכת החוקים המצעדידים את המדינה קדימה בשדה הגנת האשה העובדת וצרכיה המיוחדים, מתווסף כעשוי החוק הזה, שתפ"ק יקרו לשמור על בריאות האשה לבל תיפגע ולהגן על האמיתות. אולם יש להזהר מאוד מפני הגנה מופרזת העלולה להרזיא את האשה מזחי העבודה בכלל, כפי שניסו להציע אחדים מחברי-הכנסת. אין הכוונה להגן על האשה מפני העבודה, כי אם להגן עליה בתוך העבודה. האשה רשאית לראות את עצמה שוות-זכויות בעבודה ולהיות בה אדם עובד ושווה זכויות בכל התפקידים. ההגנה צריכה להיות על האשה במצביה המיוחדים הנובעים מהשזני הביאולוגי שלה ותו לא.

חברי-הכנסת אבניאל תבע כל מיני תוספות המסבירות היטב מה זו עבודה מסוכנת. אני מתפלאת על כך, כאשר דווקא חברי-הכנסת אבניאל בקי בדברים ויודע, שגם עבודה מסוכנת אינה מסוכנת לעולם ועד. יש עבודות שעלידי שיפור התנאים תדלות להיות מסוכנות, ואל יהיה מודאג אם שרת

ישיבה קס"א, י"א טבת ה'שי"ג (29 דצמבר 1952) —
 חוק עבודת נשים (טכרסקי, וילנסקה, אבניאל) —

דבר נוסף: מדיניות הרוב של ההנהגה הנוכחית של ההסתדרות הפכה למעשה את ההסתדרות לגורם בלתי-עצמאי. בגלל זה אין ההסתדרות מנהלת מאבק להגשמת חוקי עבודה, והיא אחת הסיבות החשובות לכך שחוקי עבודה רבים, שהובטחו ערב הבחירות, לא הוגשמו עדיין, והגשמתם בתנאים הפורמליים הנוכחיים אינה נראית כלל באופק.

ברצוני לציין, שהשוויון המלא בין האשה והגבר הוגשם אך ורק במדינות הסוציאליזם — בברית-המועצות ובארצות-הדמוקראטיה העממית. סעיף 122 של הקונסטיטוציה של ברית-הרפובליקות הסוציאליסטיות הסובייטיות קובע: „הנשים בברית-המועצות הן שוות-זכויות עם הגברים בכל שטחי הפעילות הכלכלית, הממשלתית, התרבותית, הפוליטית וכל פעילות ציבורית אחרת“.

בנימין אבניאל (תנועת החרות):
 זה להלכה.

אסתר וילנסקה (מקי"י):

זה להלכה למעשה (קריאות מספספס לי מפא"י: הנשים בברית-המועצות וישבות-בית-הסוהר). הנשים בברית-המועצות עובדות וחיות בתנאים מאושרים.

הקונסטיטוציה של ברית-המועצות קובעת, שהאפשרות של הגשמת זכויות אלה מובטחת על-ידי הבטחת הזכות השווה של האשה והגבר לעבודה, לתשלום בעד עבודה, למנוחה וחופשה, לביטוח סוציאלי וחינוך, על-ידי הגנת האינטרסים של האשה והילד על-ידי המדינה, על-ידי עזרה ממלכתית לאמהות של משפחות גדולות ואמהות בלתי-נשואות, על-ידי חופשת לידה בתשלום מלא, וכן על-ידי רשת ענפה של בתי-אם, בתי-תינוקות וגני-ילדים“.

לעומת המצב של האשה בארצות בעלות משטר קאפיטליסטי, ובכלל זה במדינת-ישראל, בהן אין שכר שווה לאשה ולגבר, בהן אין שוויון זכויות בעניני אישות, בהן אין דאגה מצד המדינה לאם העובדת ולסידור ילדיה — לעומת זה רק המשטר הסוציאליסטי מבטיח שכר שווה לעבודה לאם לאשה ולגבר, שוויון מלא בעניני אישות ודאגה ממלכתית לאם העובדת, לילדיה ולרך הנולד.

שמענו כשבוע הקודם מפי מר בן-גוריון, שבקווי-היסוד כלולה הבטחה בדבר שוויון גמור לאשה במדינת-ישראל. אחת ההוכחות לכך, באיון מידה הבטחות הממשלה החדשה מנגד גרות למציאות, היא העבודה, שחוק עבודת נשים אינו מביטח שכר שווה בעד עבודה שווה לאשה ולגבר.

שכר בלתי-שווה לעבודה שווה הוא אחד הביטויים של הגנת הממשלה הזאת על האינטרסים של בעלי הון, דרגות שונות של שכר-עבודה הן בין ארסים וגבר, הן בין יהודי וערבי, הן בין בני עדות שונות — הנן באינטרס המעבידים, הלוותים באמצעות הבדלי השכר בכיוון הורדה כללית של השכר עד לדרגה הנמוכה ביותר. שכר בלתי-שווה לעבודה שווה מהווה אחד מגורמי הפירוד בין העובדים, ולכן זה באינטרס בעלי הון, העדר שוויון זכויות בעניני השכר בין האשה והגבר הוא אחד הביטויים לכך, שמדיניות הממשלה מודרכת על-ידי בעלי הון הגדול.

ברצוני להביא דוגמה: מונת לפני הסכם עבודה בענף המתכת לשנת 1952, עליו חתמו מר בקר מצד אחד ומר אבי גיאל מצד שני. בהסכם זה כתוב ששכר-העבודה לנוער בגיל 16—17 ושכר-עבודה לפועלות יהיה נמוך מן השכר לפועלים מבוגרים באותו מקצוע.

סיעת מקי"י תובעת שכר שווה בעד עבודה שווה לאשה

התשובה כשקרא את תאריך כתיבת החוק: אני משוכנעת שהדבר יותאם לערך הכסף היום.

אני מציעה שהחוק יועבר לוועדת-העבודה, ולא לוועדת-משנה, ובוועדה זו נוכל ללבן את החוק לסעיפיו ולפרטיו ול-החזירו לאישור הכנסת, כי יש בו צעד ניכר לשיפור חיי האשה והאם העובדת.

בתקופה זו של קיבוץ גלויות והעברת המונים רחבים לחיי עבודה, ביניהם גם המונים שלא חיו מעולם חיי עמל, ובמדינה מתהווה על יסוד עבודה, שעבודת האשה מהווה בה לעתים קרובות יסוד ניכר בחיי המשפחה — כל זה, נוסף לשיפור חיי העובדת ולהגנתה מפני פגיעות ותהפוכות הגורל, צו-חיים הוא וערובה נוספת להתקדמות חברתית ולגיבוש העם.

אסתר וילנסקה (מקי"י):

כנסת נכבדה. בחוק עבודת נשים יש, לדעתנו, ליקויים יסודיים חשובים, ואנו תובעים לשנותם, כדי שחוק זה יגן הלקה למעשה על האשה העובדת וכדי שיקיף את כל סוגי הנשים העובדות. הליקויים היסודיים של החוק הם לדעתנו כדלקמן:

(1) העדר שוויון בשכר בין האשה העובדת והגבר העובד.
 (2) העדר מוסדות מצעם הממשלה לתינוקות ולילדים רכים. חסרון זה אינו מאפשר ברוב המקרים עבודה לאמהות במשך זמן ממושך.

(3) חוק זה אינו מבטיח הלקה למעשה ביצוע אותם הסעיפים שהם לטובת העובדת, בגלל ההסתייגויות הרבות הבראות לאחר ההבטחות הרשמיות המובאות בחוק.

(4) הסעיף הרביעי של החוק מבטל במידה רבה את תוכן החוק באמתלה של שעת-חירום. בעצם, הממשלה טוענת שקיימת כל הזמן שעת-חירום במדינת-ישראל, ובאמתלה של שעת-חירום דורשים שהפועלים לא ייאבקו להעלות שכר, דורשים שלא יתבעו יותר מדי חוקי עבודה, דורשים שלא יתבעו מוזן מספיק, וכן הלאה.

(5) סמכויות רחבות לשרי-העבודה בענין קיצור זמן חור-פס הלידה, בענין היתר עבודת-לילה וכן בענין פיטורין בזמן ההריון.

(6) החוק אינו מבטיח את הזכויות של אלפי עובדות שהן עוזרות-בית, בהתאם לסעיף 19(א).

(7) החוק אינו מבטיח חינוך לילדי האשה העובדת, אינו מבטיח גנים ובתי-ספר, דבר המפריע במידה רצינית לאפשרות העבודה של האשה והאם.

(8) אין הבטחה בחוק בדבר זכות העבודה עצמה. החוק אינו מבטיח את זכות העבודה לאשה, כשם שאינה מובטחת לשום אורח בישראל זכות העבודה. זכות זו אינה מובטחת בחוק, ומכל-מקום אינה מוגשמת למעשה.

נוסף לכך יש לציין, שבמשך זמן רב — מאז הובאה הצעת חוק הביטוח הלאומי לכנסת — לא הוגשם עדיין חוק זה.

הצעת חוק הביטוח הלאומי לא הוגשמה, בעוד שחוקים אחרים, שהם לטובת בעלי הון גדול, הישראלי והזר, הוגשמו במהירות מפליאה. חוק עידוד רווחי הון, למשל, הוגשם במהירות הבוקר; חוק הפקרת הנפט לבעלי קונצסיות זרות הוגשם במהירות רבה. במשך ימים אחדים, למרות שהחוק כולל סעיפים רבים מאוד, ממשלת בן-גוריון דאגה לכך שחוקי עבודה לא הוגשמו, ובכללם חוקי הגנה למעשה על האשה העובדת.

של סכומים אלה למטרות של יצירת מקורות עבודה והגשמה למעשה של חוקי העבודה.

עדה מימון (מפא"י):

כנסת נכבדה, רבותי. זכות גדולה לי לדבר אחרי חברת הכנסת וילנסקה. לפי הגננה היא על האשה העובדת, יש לר"א את עבודתה כחוספת ולא כעבודה ממש. הגנה כזו היא שלילת זכות האשה על העבודה.

אני מודה: כשחוק זה הונס, חשבתי שלא נתווכח על פרטיו, אלא נעביר אותו, לאחר דברי הפתיחה, לוועדת העבודה. אניני חושבת שמספר חדשי ההריון שבהם מותר לאשה לעבוד הוא ענין לדין בכנסת. את הדיון בפרטים יש להעביר לוועדה.

אני מסתייגת מכל הגנתיתר לאשה העובדת. כל הגנה כזאת תוציא אותה מעבודתה. יש אנשים היכולים לעלות על הבמה ובפראזולוגיה ובהבל"פהים להגשים סוציאליזם והכל כהרף עין ועל רגל אחת. ברוסיה הסובייטית, למשל, מחלי"טים כידוע פסעם לפעם על תכנית חומש, וזה חוזר והולך. מדוע זה אין רוסיה הסובייטית מגשימה את הסוציאליזם שלה בבת אחת. בתכנית חומש אחת? כאן רוצה אסתר וילנסקה בנאום שלה בלבד להגשים משטר של שוויון גם לגבי האשה. ארשה לעצמי לומר שאני בקיאה במקצת במלחמתה של האשה לעבודה במשך שנים רבות. אין לנו שום בטחון שהגנתיתר תרחיב את שרי העבודה לעובדת. בארץ הזאת, שהי עליה אליה תתמיד, לא תהיה תמיד עבודה מלאה לאשה. אני מצטערת על אלה הנוטים לשנות באשליות. עוד תקופה ארו"כה של מאבק בלתי-פוסק לפנינו במלחמתנו על זכות האשה בעבודה, והאינא ברור וכולנו, שכל פעם שיהיה משבר וחוסר-העבודה יחמיר, השעיר לעזאזל הראשון שיוצא מן העבודה תהיה האשה. זכורה לי יפה מלחמתנו בתקופות משבר שונות על שמירת מקום-עבודה לאשה העובדת. מי לא יזכור את הזמנים, כשהועלתה שאלת העבודה לאשה, היו מצביעים על עבודת הווגות, זאת אומרת הצביעו על זאת שגם הוא וגם היא עובדים ונמצא או פתרון מצד רבים, והוא — לעמוד על כך שיהיה רק מקום-עבודה אחד לבני הווג. דהיינו, שרק הוא יעבוד ולא היא. נלחמנו ונוסיף להילחם גם בשטח זה. וכאית האשה לעבודה, ואין לפטר אותה מעבודה משום שבעלה עובד. וחשוב שכולנו נדע, שהאשה רוצה וצריכה לעבוד לא רק כדי להתפרנס, אלא כשותפה בבנין עצמאותנו הכלכלית. היו תקו"פות — ואני מקווה שעוד תחזורנה — שהאשה היתה יוצאת לעבודה לא רק מתוך הכרח של קיום, אלא כדי להיות כשות"פה במאמץ החלוצי בבנין המולדת, ועל זכותה זו נעמוד בכל התנאים ובכל המצבים.

אומרים שלפי חישוב, יותר משני שלישים של תקציב המדינה מוקדשים לשרותים. לא ברקת את החישוב הזה, אבל יכול מאוד להיות שמספר האנשים העובדים בשרותים אלה מחציתו נשים. תארו לעצמכם כמה מיליונים יוצאו לשם הגנתיתר על האשה העובדת בעוד שייגרע מחלקה הצודק במלחמתה על זכותה לעבוד.

את חטאי אני מזכירה היום, אני לא הצבעתי, בזמנו, בעד חינוך חובה חניס מגיל חמש. ולדעתי, האופוזיציה בזמנה, מתוך חוסר אחריות, תבעה למהר בהגשמת הצעה זו. אין אפשר להטיל עול כזה על מדינה עניה כזאת, הוקוקה לתרו"מות ולהענקות כדי להחזיק מעמד במאבקה על עצמאותה הכלכלית. קבצתי חוק חינוך חובה חניס מגיל חמש עד ארבע"עשרה בלי לבדוק אם נוכל לשאת בעול כבד זה. הייתי רוצה

ולגבר. אנחנו תובעים הכללת דרישה זו בחוק הנוכחי שהובא לכנסת.

אנחנו תובעים שהפעלות וכן כלל ציבור הפועלים לא יעבדו לפי שיטות-עבודה קבלניות ולפי נורמות, שיטות הפוג"עיות בבריאות, במיוחד של האשה.

אנו תובעים להגביל את סמכותו של השר להתיר עבודת-לילה לנשים ולקבוע שכל עבודה ללא יוצא מן הכלל הפוגע בבריאות האשה תהיה אסורה בהחלט. האיסור הרשמי על עבודת לילה, הכלול בהצעה המובאת לכנסת, מתבטל בחלקו הניכר עלידי הסתייגויות רבות, כגון זו המתירה לעבוד עד שעה 11 בלילה, או זו המתירה עבודת-לילה בשרות המדי-נה. זו ההיתר לאשה לעבוד בלילה או העבודה נפסקה בגלל מאורע בלתי-צפוי, או אם עובדים בשלוש משמרות וכדומה. אנו תובעים שעבודת-הלילה של האשה העובדת תיחשב כע"בודת שש שעות וישולם לה השכר המלא כאילו עבדה שמונה שעות. תביעות אשר עליהן לחמו בשעתן האחיות, ולמען שבתן, ותביעות אלו עדיין לא הוגשמו.

אנו תובעים לשלם בעד חופש לידה במשך שנים-עשר שבועות את מלוא התשלום ולא 75%, כמוצע בהצעת החוק. אנו תובעים לקבוע כאן שגובה התשלום יהיה בהתאם לגובה השכר האחרון שקיבלה העובדת. כאילו המשיכה בעבודתה. נוסף לכך תובעים אנו שבתקופת ההריון תועבר העובדת בע"עבודה קלה יותר, כלי שדבר זה יגרע משכרה. כן תובעים אנו שסכום מענק הלידה יהיה לא אותו סכום ערוב ומגוון המוצע בחוק זה, אלא סכום השווה למשכורת של חודשים עבודה.

אנו תובעים שזכותה של האשה תהיה להיעדר מן העבודה במשך שנה אחת, אם עבדה אצל מעביד אחד או במקום-עבד"דה אחד במשך חודש שנים לפני התחלת ההריון. אנו תובעים שבמקרה זה תיחשב תקופת החופש של העובדת כתקופת עבודה ותיכלל בוותק הכללי של העובדת.

אנו תובעים לאסור פיטורי עובדת ותיקה, אם טיבת פי"טוריה היא גילה הגבוה. המעביד חייב להעביד את העובדת הזאת בעבודה קלה יותר ומתאימה יותר.

אנו חושבים שהענשים המוצעים בחוק לגבי עברייני, עשויים רק לעודד את העבריינים שלא למלא את הוראות החוק. אנו תובעים להגדיל פי-עשרה את הענשים האלה, כדי שלא יהיה כדאי למעבידים לעבור על החוק, גם אם הם יוד"עים שיענשו על העבירה.

אנו תובעים שהחוק יקבע הקמת בתי-תינוקות על-ידי מפעלים גדולים, עם סידור מאמים לטיפול בתינוקות של הנשים העובדות. ללא האפשרות רשת בתי-תינוקות על-ידי הממ"ש, נשללת למעשה האפשרות של העובדת שיש לה תינוקות או ילדים רבים, להמשיך בעבודתה.

בסיכום: אנו מתריעים נגד המזימה לפגוע בחופש הפ"עולה הפוליטית של חלק ניכר של העובדים, ובכלל זה — גם של חלק ניכר של העובדות. עליפי חוק שירותי המדינה. אנו תובעים להבטיח את זכות העבודה של אזרחי ישראל, הן של עובדים והן של עובדות.

אנו תובעים שוויון-זכויות לנשים וגברים בשכר. כן תובעים אנו להבטיח הלבא למעשה את ביצוע חוק חינוך-חובה חניס, כדי שהדבר יאפשר לימוד בגנים ובבתי-ספר לילדים, ויקל על האשה העובדת.

אנו תובעים להקציב סכומי כסף ליצירת מקורות-עבודה לאשה, לבתי-תינוקות, לגני-ילדים ולבתי-ספר, על-ידי ביטול הוצאות צבאיות בלתי-תינוניות ובלתי-ישראליות, והקצבתם

עליהם כאן ולא אחזור עליהם — הוא רוצה להגיע להישגים כבירים שאינם קיימים בארצות אחרות. אם שמענו כאן על ההישגים בברית-המועצות, הארץ המתימרת לפתור את הבעיות הסוציאליות של האוכלוסייה, הרי יודע לנו שחופשת הלידה הניתנת שם לאשה מגיעה רק ל 76 יום.

ברור שיהיו קשיים עצומים בהגשמת החוק, ונכונים היו דברי החברים אשר העירו שהמעבדים הקטנים לא יוכלו לעמוד בפני העומס, וכן עלולה להיפגע תעסוקת הנשים עקב תשלומים נוספים וההגבלות בפיתורן. בוודאי תידרש תקופה ממושכת כדי להגשים את החוק הרצוי. אך יש לחשוב, לדעתי, על יצירת קרן בשיתוף הממשלה בקרן הזאת, ובעיקר לגבי אותן רכבות הנשים, אותן רכבות האמהות בארץ העובדות במשק ביתן, העובדות במשק עצמאי ובייחוד במשק החקלאי. בהתיישבות העובדת המאורגנת, בקבוצה ובמושב, ישנה דאגה לחופשת לידה. בקיבוץ ניתנים 6 שבועות; במושב הוותיק ישנה עזרה הודית המבטיחה לחברה אחרי הלידה עזרה לתקופה קצרה יותר, 2 עד 4 שבועות, וככל זאת ישנה דאגה לבריאות האם. אולם כך המצב רק במושב המאורגן, המבוסס, שיכול וצריך לשאת לכדו בעומס ההוצאות האלה. אולם מה גורלה של האשה בהתיישבות החדשה, בהתיישבות העולים, המונה אלפי נשים. כי מאותם 116 מושבי העולים אשר הוקמו בשנים האחרונות, 77 מהם האשה היא נחשלת. נשים אלו הן בעיקר משכבות נמוכות מבין עזרת המזרחה, ומה גורלן של הנשים האלה המטופלות בילדים והת יוח בתנאים קשים ביותר? והן לא רק למשפחה יש לדאוג, האשה חייבת בתוקף תנאי חייה הקשים לתת את חלקה גם בעבודה במשק החקלאי, והנשים לוקחות חלק פעיל במלחמת-קיום שהיא קשה ואכזרית מאוד עלי-פי רוב.

אם כן, מי דואג שם לבריאותה? אמנם מתנהלת במושבי עולים פעולת הסברה והיניח על הצורך בעזרה הודית, על הצורך בשמירת הבריאות ובהעלאת מעמדה של האשה במשק פתח. יש ונצטרו קופות לעזרה הודית, אך לא בכל מקום ישנה הנכונות והיכולת לשאת בעול הזה של עזרה הודית במידה מינימאלית. אינני מדברת על תקופת חופשת לידה של 12 שבועות, אך יש לשמור על מינימום של מספר השבועות. הרי האשה חוזרת מבית-החולים, במקרה שהיא נוסעת לבית-חולים, לאותו בלוקו קטן. לאותם התנאים הקשים והחמורים, בייחוד כאשר ישנם עוד ילדים קטנים בבית. מי ישא בעול הזה?

אנחנו יודעים גם שאחוז התמותה של הילדים במושבים אלה הוא גבוה ביותר, הוא גבוה פי שנים מאשר בהתיישבות המאורגנת הוותיקה, הוא מגיע ל-37 לאלף — אחוז גבוה מאד. מי אחראי לכך? אני פונה לשרת-העבודה ולוועדת-העבודה שתעבד את החוק הזה, בהצעה לצרף סעיפים אחדים אשר יבטיחו גם דאגה לאותן אלפי אמהות אשר אין בכוחן לדאוג לבריאותן, ואין בכוחה של החברה שבה הן חיות לדאוג לבריאותן. כי הרי אנו מעוניינים שאשה תמשיך את חייה בחק-לאות, ואין זה סוד בשביל כלוננו, שבמידה שתהיה האשה שור-תפת ביצירה בחקלאות, במידה שתתקשר למקום, במידה שתדע לחנך את הילדים ברוח עבודה וחקלאות — בה במידה יתקיים המשק החקלאי כולו.

שרת-העבודה ג. מאירסון:

ככול היושבי-ראש, כנסת נכבדה, צר לי שגם במקרה זה ישנם חברי-כנסת, בעיקר מסקטור ההתיישבות, שאינם מבין ידלים בין חוק הממטיח דאגה לאוכלוסייה כולה לבין חוק הנוגע לעובדים שכירים שיש להם מעביד או נתון עבודה;

לשמוע מפי חברת-הכנסת וילנסקה, מאימתי התחילו ברוסיה להעניק חינוך חובה חנים מגיל חמש עד ארבע-עשרה. נדמה לי שעד ארבע-עשרה בכלל לא הגיעו עוד, אבל מובטחני שהיא גם זאת אינה יודעת.

אסתר וילנסקה (מפ"י):

באמת נדמה לי, שחוק החינוך שם הוא עד גיל שבע עשרה.

עדה מימון (מפא"י):

זה רק נדמה לך. האשה ברוסיה הסובייטית עובדת קשה מאד. האשה מטאטאת את הרחובות, פורקת מטען מאניות ורכבות, ועושה כל מיני מלאכות קשות ביותר. אינני יודעת מה עושים שם הגברים, הגברים עוסקים שם בוודאי בזיון למען השלום, והנשים מטאטאות באותו זמן את הרחובות ונושאות בעומס של כל העבודה הקשה. להגנה כזו על האשה העובדת — אין אנו רוצים ואין אנו מתפללים.

אינני רוצה לדון בפרטי הצעת החוק, אבל כל מי שמד רים את ידו על הגנתי-האשה, הוא עלול כביכול גם לקפח אותה. אני רוצה שנדאג במעשי יומיום, שהאשה העובדת תתחזק לעבודה מקצועית וששכרה יעלה. נילחם ונוסיף לרוש קיום שכר שווה לעבודה שווה. הייתי רוצה לדעת, אם חברת-הכנסת וילנסקה, כשהיא מעסיקה פועלת אצלה בע"ב, האם היא משלמת לה אותו שכר כמו לפועל. אני מטילה ספק בדבר אם היא נמנה מקימת למעשה בענין זה. בעיקר עלינו לעמוד על כך, שכל אשה הרוצה לעבוד יהיו שערי עבודה פתוחים לפניה ללא כל הגבלה. עובדה היא שאנחנו חיים בארץ של עליה, ובארץ של עליה, אף במצב הכלכלי הטוב ביותר, טבעי הדבר שיהיו גם מחוסרי-עבודה, וחוסר העבודה פוגע על-פירוב באשה העובדת, וכאן דרושה הגנה מתמדת על האשה העובדת. ברור שאשה עובדת העתידה להיות אם, יש להגן עליה בעבודה ובחופשה, אבל ללא הג' ומתי-הר.

לא נראה לי, למשל, שבחקלאות תהיה לאשה חופשת לידה של שלושה חדשים. אשה בחקלאות, בהתיישבות, אינה יכולה להרשות לעצמה חופשה ארוכה מדי, באין הכרח מטעם בריאותה. האם יוכל האשך להכניס אז עבודה שכירה?

עלינו לשקול את כל הפרטים הקשורים בהצעת החוק המיומדת לאשה העובדת, ויחד עם זאת עלינו לשמור על זכר יות האשה לעבודתה, לשכרה כמו לימי מנוחתה המיוחדים וכן לגבי המנוחה ההכרחית לכל אדם עובד בישראל.

שרה כפרית (מפא"י):

כנסת נכבדה, החוק המוצע בא לקבוע הוראות להגנת האשה העובדת, במידה שההוראות הכלליות להגנת העובד אינן פותרות את הבעיות המיוחדות של האשה העובדת. כתוב בחוק המוצע שהוא ידאג גם לעובדת בחקלאות וגם לעובדת במשק פרטי, אך למעשה אין שום סעיף הן בעובדת העצמאית הן במשק ביתה, הן במשק עצמאי למקצועותיו השונים והן במשק החקלאי. ועל כך בעיקר רוצה אני לייחד את דברי הק' צרים.

החוק רוצה לשמור על התמדת האשה בעבודה, וזה הכרח למשק המדינה כי ישנם מקצועות שבהם מועסקות בעיקר נשים כגון: אחיות, עובדות סוציאליות, מורות וכדומה, ולא נוכל לוותר עליהן. בריאות העם ומצבנו בחינוך ובשירותים הסוציאליים תובעים את המשך עבודתן. גם בענפי עבודה אחרים רב חלקן של הנשים. החוק מציע חופשת לידה ממו" שכת של 12 שבועות, ובסעיפים השונים — שכבר דובר

יהיו בטלים. לא תהיה כפילות ויבוא תיאום בין החוק הזה ובין חוק הביטוח הלאומי. לא יהיה תשלום כפול — פעם על-ידי הקרן ופעם על-ידי גותל העבודה. ומי שסבר כך — טעה.

חברייכנסת אחדים עמדו על דבר אחד החסר בחוק — הבטחת אותם התנאים עצמם לעובדות במשקבית. ברצוני לומר לחברייכנסת האלה ולחברייכנסת בכלל, שלא מתוך שיכחה אינו מובטח דבר זה בחוק. לא מעט התלבטנו כיצד לפתור בעיה זו. אבל אני מבקשת מחברייכנסת למדן, ישע' יהו ואחרים, להתעמק רגע בבעיה זו. כבר אמרתי לפני רגע, שאיננו מתלהבים בכלל משיטה זו להטיל חובות סוציאליות על גותל העבודה הבודד.

חנה למדן:

אני במקרה לא דברתי על זה.

בבה אידלסון (מפא"י):

אני דיברתי על זה.

שרה העבודה ג. מאירסון:

אם ניקח מקום עבודה, כגון, בית-חרושת קטן, או בית-חרושת גדול, או אפילו בית-מלאכה קטן, כפי שאמר חברייכנסת כהן, כגון מספרה — הרי למעשה כל העול שמטילים על גותל העבודה בדרך מסויימת מתחלק אחר כך על ציבור גדול יותר. אילו ידעתי, או אילו יכלו להוכיח לי אחת מן השתים (א) שכל מי שמעסיק עוזרת בבית הוא בעל אמצעי-עים גדולים; (ב) שאפשר להבדיל בין הסוג הזה — וישנו סוג כזה בארץ בלי ספק — ובין האשה העובדת המעסיקה עובדת בביתה. ברצוני לשאול, האם באמת זה דבר כה פשוט, שמורה, גנתה, רופאה, אחות או עובדת במשרד שמשכורתה אינה מופרזת, המעסיקה עובדת בביתה משום שיש לה ילד ואיננה יכולה ללכת לעבוד אם לא יהיה מישהו לידו — תישא בתשלומי דמי לידה? הרי אין זה סוד שסכום קטן מאד נשאר ממשכורתה לאחר שהיא משלמת את הוצאות העזרה בבית. לפי מיטב הכרתי, אשה זו, העובדת והמעסיקה עוזרת בבית, אינה יכולה לעמוד בחובות אלה. אני מוכרחה לציין, שבחוק לביטוח לאומי מובטחות לעובדת במשקבית זכויות כמו לכל עובדת אחרת. גם כאן אמרנו: מאחר שקיימת הדאגה של הכלל לכלל — לא יכול להיות הבדל בין סוג אחד של עובדות ובין סוג אחר. אבל כשאנו מוכרחים להטיל באופן זמני עול על גותל העבודה, אינני רואה את האחות בבית החולים כנותנת עבודה מסוג של בעלי יכולת כספית, שתרוב כל לקבל על עצמה את האגרה הזאת. ידוע לי שזה אינו טוב, אני יודעת שנעשה עול לעובדות משקבית, אבל אין לי ברירה אלא להגיד לחברייכנסת, שיחישו את החזרת החוק לביטוח לאומי לקריאה שניה. ואם נעשה זאת, פתרנו גם את השאלה הזו.

דרך אגב, כשקמה מדינת-ישראל, הרי בכל החוקים, חוקי העבודה שהיו קיימים במדינה, לא היתה כל דאגה לעובדת במשקבית. היא היתה מוצאת מכל חוק, בכל זאת, בחוקים שקיבלנו בכנסת עד עתה כמו: חוק שעות עבודה, חוק חופש שנתית, חוק עבודת הנוער — הבטחנו את העובדת במשקבית. אולם כשעמדה השאלה של העול הכספי וכשרואים מיהו גותל העבודה — הרי במקרים רבים לא ראינו דרך לעשות דבר זה שאין בו ממשות ואין בו צדק.

חברייכנסת אחדים עמדו על טעיף המדבר בסטוריום. היה מי שהתנגד בכלל לכך שהסטוריום יהיו נתונים לסמכותו של

ומה שחל על עובד או עובדת שכירים, אינו יכול לחול על עובד או עובדת עצמאיים. אין פירוש הדבר, שעובדת עצמאית או עובד עצמאי אינם זקוקים להגנה בשטחים שונים, אבל לא באותו החוק ולא באותם האמצעים. חברת-הכנסת כפרית, למשל, אמרה: גם הממשלה צריכה להשתתף בקרן. באיזו קרן? בחוק זה לא מדובר בשום קרן. החוק הזה בא לקבוע, שלאשה העובדת כשכירה ישנן זכויות מסויימות שהמעביד חייב לקיים כלפיה. זכויות אלה הן: חופש לידה בתשלום, העניקה לנוכל וכדומה. הדאגה לכריאותה של האשה בהתיישבות הצעירה והדאגה לתינוק הן שאלות שחשיבותן ממדרגה ראשונה, אבל אינן שייכות לחוק זה. בחוק לביטוח לאומי שנמצא כבר זמן רב — ואם מותר לי להגיד: זמן רב מדי — בוועדת העבודה, ישנה הרואה, שגם עובדת עצמאית תוכל לבטח את עצמה ולקבל את הזכויות המגיעות לה. אבל אין לכלול במסגרת אחת הלכות הנוגעות במיוחד לעובדות שכירות והלכות הנוגעות לכלל התושבים שאין להם מעביד.

נעים לי מאד לציין בוויכוח על חוק זה, כמו בוויכוח על חוקים אחרים, שאינני יודעת אם פארלאמנטים רבים יכירו לים להתפאר בוויכוחים כאלה על חוקי עבודה. ישנם חילוקי-דעות, ישנם תיקונים וכן הלאה, אבל כל חוק עבודה מתקבל בדרך-כלל בקווים כלליים ברצון על-ידי כל חלקי הכנסת. אינני זוכרת, ונדמה לי שאיני טועה, שלגבי איזה חוק עבודה שהגענו לכנסת, יקום חבר אחד ויגיד: נוריד את החוק הזה מטעמי-היום ולא נדון בו. אינו חושבת שכונת גדולה לנו, שאנו שייכים לפארלאמנט כזה ובמדינה כזאת, שכך דנים על חוקי עבודה — עם כל חילוקי-הדעות שישנם גם בשאלות אלו.

דובר, בעיקר על-ידי חברייכנסת הראל, ואולי חברייכנסת אחרים, על העול הכספי שהחוק הזה יטיל על גותל העבודה. נדמה לי שחברייכנסת אלה לא חקרו די הצורך בענין. הנה מתברר, שאין הענין נורא כל-כך. על-פי החוק הקיים במדינת-ישראל עוד מימי ממשלת המאנאט, חייב גותל עבודה לשלם בעד 8 שבועות דמי חופשת לידה 75% מה-שכר. החוק המוצע אומר: 12 שבועות ו-75% מהמשכורת. אבל ישנם חזוים קולקטיביים לא מעטים, שבהם מובטח חופש לידה של חודשיים בשכר מלא. אם נקח זאת בתור דוגמה, הרי ההבדל בין חודשיים חופש לידה בשכר מלא, לבין שלושה חודשי חופשה ב-75% מהשכר, הוא 25%, ואין זה משל עומס שהמשק לא יוכל לעמוד בו.

נדמה לי, שבדברי הפתיחה שלי אמרתי, ואני מוכנה לומר עוד פעם: בגלל נימוקים רבים שנשמעו גם כאן, איננו מתלהבים משיטה זאת של הטלת העומס על גותל העבודה. חברייכנסת הראל אמר, בצדק, שהעול אינו שווה. יש מקום עבודה שיש בו מספר רב של נשים; יש מקום עבודה שאין בו נשים, או שמספרן קטן, והעומס על גותל העבודה — לפעמים גם באותו מקצוע עצמו — איננו שווה, ואנו איננו מתלהבים מהשיטה הזאת. אילו היה חוק הביטוח הלאומי כבר מונח על שולחן הכנסת לקריאה שניה, לא היינו מביאים את החלק הזה בחוק המוצע. אך משום שהדבר נמשך ואנחנו חושבים שיש הכרח להסדיר את הדבר, שאשה תוכל להמ' שיך בעבודתה ולקבל בזמן ההיריון ובזמן הלידה את ההבטחה שתוכל גם לשוב לעבודה ותוכל גם לשבת בשקט שבר-עות אחרים בבית — השבועות האחרים ההכרחיים לטיפול בילד, או אם היא זקוקה לשבועות אחרים לפני הלידה — לא ראינו דרך אחרת מאשר להכניס זאת לחוק זה.

אבל אין כוונה כזה שתהא כפילות. ברגע שהחוק יבטיח לאומי יכנס לתקפו, כל הסעיפים הכספיים שבחוק הזה

חלק משנים עשר שבועות אלה לפני הלידה, לא יותר משה שבועות, זאת-אומרת, שהמינימום שצריך להישאר לה אחרי הלידה הוא ששה שבועות, שבבילה ובשביל התינוק. מה היתה דעה, שהרופא צריך לקבוע, אם יש צורך להכריח את האשה. ובכן, פה יושב רופא אחד ואולי עוד רופאים, ונדמה לי שאצדק אם אגיד, שהרוב המכריע של מקרי לידה והריון הם מקרים נורמאליים, ואשה במצב בריאות נורמאלי, אם אינה עוסקת בעבודה קשה יוצאת מן הכלל, ועובדת בדרך כלל כמעט עד היום האחרון, וטוב לה לעבוד עד היום האחרון, זה מועיל לה גם מבחינה פסיכולוגית, ואני חושבת שגם מביחינת הבריאות. ובכן, למה להכריח אותה לצאת לחופשה לפני הלידה, כשכל יום לאחר הלידה, כשהתינוק נמצא בבית, אי-אפשר כלל לתאר את חשיבותו. מוטב שתעבוד עד היום האחרון, ויהיו לה עשרה שבועות חופשה אחרי זה. במקרה שהעבודה היא קשה, או שמצב בריאותה דורש זאת, הרי אם הרופא יגיד שעליה לקחת חופשה לפני הלידה, אין כלל מה לטעון נגד זה. אבל אם גם הרופא לא יאמר דבר, הרי יש סעיף מיוחד המרשה זאת.

לפני שאקרא את הסעיף הזה ברצוני לומר כמה מלים. לפני שהחלטנו על הסעיף הזה היתה התייעצות עם ארגון הרפואה הבינלאומי. התייעצנו עם המומחים באוניברסיטה, במשרד הבריאות ובקופת-חולים, ולא קיבלנו עצות אחרות מאלה הכתובות בחוק. אולם, בסעיף 6 (ד) כתוב: „שר העבודה רשאי לנקוב בתקנות עבודות מסויימות, שבהן תהיה חופשת לידה לפני יום הלידה המשווער. פרק הזמן ייקבע בתקנות, ולא יעלה על ששה שבועות“. זאת-אומרת, אם זה סוג עבודה קשה, רשאי השר להגיד, שבבעבודות אלה מוכרחה האשה לצאת לחופשה, ועליו להתייעץ תחילה עם רופא.

דיברו כאן גם על עבודה בלילה, ואני חושבת לילה. הציעו לאסור בכלל על האשה את עבודת הלילה, שזה לא יכול להיות. מה נעשה במקום שכל העובדים בו הן נשים, ומי שום מה נחוצה שם עבודה בשלוש משמרות? ידוע למשל, שבאקלים של ארצנו קשה מאד לעבוד בתעשיית השוקולאדה בקיץ, ומוכרחים לעשות זאת בחורף. נניח שישנה הזמנה גדולה לייצוא של שוקולאדה, ויש צורך להפיק הרבה תוצרת בזמן קצר, ובוה עבודות רק נשים, מה נעשה אז? האם גניד לנותן העבודה שיש לקחת למשמרת לילה רק גברים?

חברת-הכנסת הראל אמר, שאנו צריכים לדאוג לכך, שלא תהא עבודה לתקופה ארוכה בלילות. עליפי שעות העבודה אסור לעבוד בלילה יותר משבוע אחד מתוך שלושה שבועות. עליפי החוק ההוא הענין הזה מסודר.

חברת-הכנסת למזן דרשה, שהמשמרת השניה תיגמר ב-10 ולא ב-11. פירוש הרבר, להוציא את האשה גם מהמשמרת השניה, כי היא נגמרת ב-11. ברצוני לומר משהו לחברת-הכנסת למזן, והיא תבין זאת. ביחוד הנשים, אינן צריכות לראות את האשה כ"נעביכל" (מיסכנה). אשה עובדת היא אדם עובד. ואם ישנה תחבורה קשה למקום העבודה וממנה הרי היא קשה גם לגבר וגם לאשה. חברות הכנסת מימון וטבי רסקי כבר ציינו, שהיה לרעת האשה אם ניצוד סביבה תנאים מיוחדים שאינם קיימים לגבי איש עובד. החוק צריך להיות שווה לשניהם. אמנם ישנם מקרים בהם מוכרחים למשווער על האשה כאשר היא אשה. אך אלה הם מקרים מיוחדים. צריכים לדאוג לכך שהתחבורה תהיה מסודרת לכולם, ואז יהיה יותר קל גם לאשה. אך איננו יכולים לסדר את עניני הייצור בארץ עליפי תנאים המיוחדים של האשה. מתחילים לעבוד ביד בבוקר, ועובדים בשלוש משמרות. ברור שהמשמרת השניה

השר; היה מי שאמר, שלמעשה אין הדבר נמצא בסמכות השר, אלא משהו מן העובדים יטפל בכך ואין לסמוך עליו. על כך אני רוצה להשיב: א. זה קיים עד עתה ואין בו כל חידוש; ב. מקרים אלה באים להכרעת השר, בכל אופן השר מטפל בכל מקרה ומקרה. עלי לציין שבמשך כל תקופה זו היו לנו ארבעה מקרים שאנו התרנו פטורים. ברצוני לספר מקרה, שאולי הוא האופייני: היה מקום עבודה אחד, שמשפחות מסויימות פטר את כל העובדים, חוץ מעובדת אחת. בין המפוטרים היתה גם עובדת. שבועיים לאחר שקיבלה את הודעת הפטורים, באה לנותן העבודה והביאה לו אישור שהיא בהריון. לא היה כל טפק שהיא לא פוטרה עקב היותה בהריון. אבל לומר, שבגלל העובדה שהאשה נמצאת בהריון אי-אפשר לפטרה ולהציג נקודה כאן — את זה אין הדעת סובלת. הן כל אשה יכולה להיכנס להריון והיא יכולה להיות אדם ישר או לא, היא יכולה להיות מוצלחת בעבודה או לא, מקום העבודה יכול להיסגר ואין ברירה אלא שכולם יפוטרו. ומה נעשה, אם אשה עובדת נכנסת להריון ובמקרה יש כאן מעילה באימון, יש איזה מקרה של אייזור או מקרה של חבלה בזיון? — אמנם הריון ואימהות הם דבר גדול, אבל אין זה מכפר על כל החטאים. על מה אנו צריכים לשמור? אנו צריכים לשמור, שהריון לא יימש סיבה לפטר, אך לא שהריון יהא כעין באריקאדה שמאחוריה אין לפעול כלל. איננו מוכנה להגיד, שבכל המקרים יש בטחון של 100%. נשלחים חוקרים לחקור את הדבר, לחקור את העובדת, קיים ועד פועלים במקום. על כל פנים קיימים אמצעים שונים. ודאי שעלולה להיות שיגאה, אבל בדרך כלל, בהתאם לחקירה ועל פי גישה מסויימת לענין אפשר לקבוע את הדברים. אך אי-אפשר לדרוש דבר שהדעת אינה סובלת אותו.

לעומת זאת טוען — אם הבינתי נכון — חברת-הכנסת כהן, שסעיף זה על אישור פטורים עלול להזיק לתעסוקת האשה. אבל מה יש לעשות כאן? בכל זאת אי-אפשר שאשה תלך לעבודה ותמדי ליונה אותה הפחד, שהיא חייבת לבחור בין אמהות לבין מקום העבודה — זה בוודאי אי-אפשר. למעשה, מאחר שחוק זה קיים, אין בסעיף זה כל חידוש, הרי בכל זאת ראינו שהוא לא הפריע לתעסוקה. דווקא קיום סעיף זה לא שימש גורם לאי-העסקת נשים.

כבר עמדה על כך חברת-הכנסת טברסקי כשענתה לחברת-הכנסת רובין, שמתוך רוב התלהבות לחפש פגמים וליקויים בחוק לא ראה, שבהתאם לחוק שומרים על מקום העבודה במשך שנה. הנני רוצה לענות לאלה שדרשו בסעיף זה האר"כת התקופה לזמן ארוך עוד יותר. רבותי, אשה היוצאת מריקום עבודתה לרגל לידה ונשארת בבית ששה חודשים, מה אנו אומרים שהחוק שומר על האפשרות שתחזור למקום העבודה עד שנה, ואתם מציעים עד שנתיים. אולם עליכם לראות, שבמקומה נכנסת אשה אחרת. מה הצדק שאשה תשב בבית שנתיים ואשה אחרת תהיה עובדת במקומה זמנית? גם היא אשה וגם לה יש אולי ילדים.

בדרך כלל, אשה החושבת לחזור לעבודה אחרי הלידה, עושה סידורים לשם כך, היא נמצאת ששה חודשים בבית, מאסמימום — שנה. אבל שהיא תהיה בבית ובאותו זמן יישמר לה מקום העבודה, פירוש הדבר, שאשה אחרת תצטרך להיות זמנית בעבודה. ולזה איננו יכולה להסכים. שתהיה נשים, שתיגן שוות ויש להן זכויות שוות.

מצדדים שונים העירו על חלוקת חופשת הלידה: לפני הלידה ואחריה. עליפי החוק מותר לאשה לקחת לפי בחירתה

בארצות הוציאליסטיות, באיזה תנאים ובאיזה לבוש הן עובדות.

בסעיף על איסור קבלת כסף במקום חופשה ...

אסתר וילנסקה (מק"י):

מדוע אין חוק שכר שווה בעד עבודה שווה ?

שר-העבודה ג. מאירסון:

כבר עניתי על כך. כשאתן תשובה, שאת מוכנה לקבל אותה, אהיה מוכנה לבדוק את התשובה מחדש.

אנו רוצים לשמור בכל חומר הדין, שמכל הצדדים, לא נותני העבודה ולא אשה עובדה, ויכולו לעשות איזה דבר כדי להחליף את החופשה בכסף, ואנו חושבים שהבטחנו זאת לפי מיטב הכרתנו ועלידי סעיפים מיוחדים.

חבר-הכנסת רובין ותכריו אינם פה. כשהכר-הכנסת רובין מדבר על "ציונות קטנה" הרי הוא מוכיח הוכחה נוספת, שישנם חברי-כנסת אחדים בבית שבאמת צריכים להחזיר לב" סיקון חדש. אם חבר-הכנסת רובין מדבר על "ציונות קטנה" ו"ציונות גדולה", משמע, ש"הקטנה" ו"הגדולה" ו"הציונות" בכלל יש להן פירושים שונים, אך מוטב שלא הוא ידבר על כך, ולא הוא צריך לבקר את ציונותם של אחרים.

לא היה כל מקום לצרף את ענין האבטלה לחוק זה. חבר-הכנסת רובין רוצה דיון על ענין האבטלה — אדרבא. ייתכן שנביא עליי יומתנו דיון והודעה לכנסת על ענין האבטלה ותכניות עבודה לפתרון האבטלה. אך מה זה שיין לחוק זה ?

לא הובן לי, מה מציע חבר-הכנסת רובין במקום זה ששרת-העבודה תהא רשאית להתיר פיטורים בגלל הריגון. האם רוצה הוא להשאיר זאת לנותן עבודה, לבית-הדין, ועד אז העובדת לא תעבוד ? שום הצעה קונסטרקטיבית לא הביא, מלבד הרעיונות וכעס על שנשאר איזה דבר להכרעת שר במדינת-ישראל.

נדמה לי, שחבר-הכנסת קלמר לא צדק. הוא שאל, מדוע חוק זה לא הוחזק ? חבר-הכנסת קלמר, אותה חבר-הכנסת כמוני ואתה יודע, שהשרים אינם מחליטים על סדרי עבודת הבית. כשהממשלה מניחה חוק על שולחן הכנסת הוא יצא מרשותה וכולו נמצא ברשות הבית. ואני יכולה להצטרף יחד אתך, על שחוק זה לא הובא לכנסת. אבל לא יכולתי לעשות שום דבר.

בנוגע לערבי שבתות וחגים, אני מוכרחה להגיד, שגם זה אמצעי טוב להוצאת האשה מהעבודה. אם מותר לי מלה אישית: אני אשה עובדת זה הרבה שנים. אשה עובדת הוציאה להמשיך בעבודה, מוכרחה לקבל על עצמה את העבודה, שהיא אשה עובדת ואינה יכולה לדרוש לעצמה זכויות מיוחדות. אי-אפשר לבוא למקום עבודה ולהגיד: תעסיק אותי, אבל תדע לך שמכיוון שאני אשה, אני עובדת שעה פחות בשבוע. כך איש לא יעסיק אותה.

אני יודעת על עצמי, אני יודעת על חברותי העובדות, המסדרות ארוחות גם לשבת וגם לימי חול. זה קצת מכביד, אבל הן עושות זאת. הבית מסודר וגם העבודה בחזן מתנהלת כשורה. אני יכולה ליעץ רק דבר אחד, שנברים עובדים יעזרו קצת בבית, ואני יודעת שרבים גם עושים זאת.

חבר-הכנסת בריהודה טען דבר שלא בצדק, שעל חוק זה אנו חייבים להתיעץ עם ארגוני העובדים. אנו לא הכנסנו שום דבר חדש לחוק, ולא הוצאנו ממנו שום דבר, ואין בו

נגמרת כ"ו, ואי-אפשר לדרוש מהעובדים להתחיל את עבודתם ב"ב בבוקר, ביחוד לאחר הזות השעון. כבר ציינה זאת גם חברת-הכנסת למדן. ביחוד איננו יכולים לדרוש מהם זאת, כי גם צריכים לנסות למקום העבודה, לא אנו קובעים את השעות לתחילת העבודה בבוקר ולא משרד העבודה קובע זאת. חברת-הכנסת למדן הסבירה בעצמה, שהזות השעון גם היא משפיעה. אם את דואגת לכך, שהאשה לא תגמור את העבודה מאוחר בלילה בשעה 11, מדוע אינך דואגת לכך, שהיא תתחיל את העבודה בבוקר יותר מאוחר ? הרי גם לה יש בית, גם לה יש ילדים, גם היא צריכה להאכיל אותם. לכל מטבע יש שני צדדים.

ועוד נקודה אחת ביחס לעובדות המדינה. היו כאלה שהכניסו בענין זה עמקות רבה, ולדעתי בטעות.

ישנן עבודות מיוחדות בשירות המדינה. יש טלפון, יש טלגרף. לא מדובר על כך שהממשלה תנהיג פתאום, שיעובד דות המשרד כולן יעבדו בלילה. אבל ישנן עבודות מיוחדות שלא ייתכן שלא יעבדו בהן בלילה. לא יתכן שלא תהיה עובדת בטלפון ובטלגרף בלילה. ישנן עבודות מיוחדות בש" דות התעופה, ודוקא בלילה. לשירותים אלה מכון הרבר, ולא לדברים מסתוריים. בכל זאת, סעיף 2 (א) אומר: "בשירותי המדינה שפירט שר-העבודה בתקנות, לאחר שנוכח, שעבודת לילה בשירותים אלה היא חיונית למדינה ואינה עלולה לפ" גוע במיוחד בבריאות האשה". וסעיף 2 (ד) אומר: "שר-הע" בודה רשאי לקבוע בתקנות תנאים והגבלות להעבדת עובדת בלילה במקומות, ובשירותים, ובתפקידים המפורטים בסעיף-קטן ג'." זאת אומרת, גם לכך ישנם סעיפים, שמבטיחים שתהיה דאגה מיוחדת ושמירה מיוחדת.

אינני רוצה להיכנס בפרוטרוט לשאלת עבודת האחיות. אבל נדמה לי שלא חברת-הכנסת למדן ולא האחיות בעצמן יכולות דוקא עכשיו, כשישנו מחסור כזה באחיות, להכניס שינויים מהפכניים בשעות העבודה של האחיות. אני מצטרפת בכל לב לכל דאגה, מצד מישור האחיות בגלל אופי עבודתן. בהחלט צריכה להיות דאגה מיוחדת לאחיות ושמירה מיוחדת על עבודתן. אבל כל זה עד הקטנת שעות העבודה של האחיות. אם לשקול — ואני אומרת זאת בכל גילוי הלב — מצד אחד את הדאגה המוגדקת לאחיות, ומצד שני את הדאגה לחייהם ובריאותם של אנשים, תיגוקות וילדים — הרי אני מקווה, שגם האחיות יסכימו, שבריאותו של העם קודמת.

ענין שכר-עבודה בעד עבודה שווה אינו שיין לסעיף זה. זהו דבר נכבד מאד, אבל לגמרי לא פשוט, ומשרד העבודה חוקר את הענין לא בקשר עם חוק זה, ולפני הוויכוח הזה וייתכן שגם נקים ועדה ציבורית לבדוק זאת; קל בהרבה לדבר על כך מאשר להגשים זאת בוויכוח, ושוב מתוך אספקט לשמירת מקום העבודה לאשה. ואילו הייתי חפשי לדבר כמו חברת-הכנסת וילנסקה, יכולתי לספר דברים מעניינים לדאבוני אני מוכרחה להימנע מתענוג זה. חברי המפלגה הק" מוניסטיית אינם צריכים לחשוב, ששום איש מלבדם אינו יודע מה נעשה באותן הארצות שהסוציאליזם כבר הוגשם בהן. גם כשדרכי הכניסה והציאה הן קשות כקריעת ים-סוף, בכל זאת ישנם דברים המגיעים אלינו גם דרך מסך הברזל ואי-אפשר לראות אותנו בחזקת תיגוקות או אנשים מצויים עולם אתר, ולספר לנו תגליות וסיפורים מופלאים על דברים שקיימים ועל דברים שאינם קיימים שם. בדרך כלל ידועים משם דבר רים רבים, שחברת-הכנסת וילנסקה לעולם אינה מזכירה אותם. ולעומת זה מזכירה היא הרבה דברים שאינם קיימים שם. כן יש הרבה להגיד על כמה עבודות שהגשים עושות

ובוודאי שעובדת היא קשה, אולם יש לה גם הנאה מהעבודה הזאת, יותר מאשר פועלת שכירה העובדת ליד המכונה בבית-החרושת, או במקום אחר. בדרך כלל ישנו איוון גם בקושי וגם בהנאה; אבל גם אם אכיר בזה שישנם קשיים רבים, איני רואה עדיין את הכתובת שיכולה להיות נתבעת לכך. כשה ממשלה מעבירה לכנסת חוקים הוראים לכולם, גם הנשים כלולות בהם. כל זמן שאנו מדברים על שני שותפים, על נתון עבודה ומקבל עבודה, הרי האשה העובדת במשק ביתה אינה שייכת לכאן.

לכסוף ברצוני להגיד: חברי הכנסת מבינים בוודאי, שגם חוק זה, כמו כל חוקי עבודה, עבר ועדה מיעצת על-ידי משרד העבודה שבה משתתפים גורמים שונים, הוכנסו בו תיקונים שונים והביאו את החוק כמות שהוא. לא אומר שגם אחרי כן לא יהיה מקום להכנסת תיקונים ושיפורים שונים על-ידי ועדת העבודה, אך לא דברים עקרוניים. אהיה רק מאושרת, אם החוק יחזור לכנסת לקריאה שניה טוב יותר מאשר בשעה שהועבר לוועדה. ובפי בקשה אחת לחברי ועדת העבודה: למען השם, אל תעשו שוויון בין החוק הזה לבין החוק לביטוח לאומי ואל תשאירו את שני החוקים אצלכם.

היו"ר י. שפרינצק:

ישנה רק הצעה אחת, להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

הצבעה

ההצעה להעביר את חוק עבודת נשים, תשי"ג —
לוועדת העבודה נתקבלה.

שום דבר מיוחד שאינו בחוקים אחרים, אולם אי-אפשר בכל מקרה שנחץ היתר לעבודת לילה או בשעות מיוחדות, ללכת להתייעץ עם ארגוני העובדים. לפעמים נחץ היתר מיד. אי-אפשר לכבול כל כך את ידינו ולא להאמין לשר עד כדי כך, שנגיע לידי חבלה באיזה דבר חשוב. כן אי-אפשר לקבוע בדיוק בחוק, מה זה רגיל ומה זה זמני. משהו רצה להגדיר לי, שבלתי רגיל הוא דבר לא רגיל, וזמני הוא דבר שאינו קבוע, אך זה אינו אומר כלום. כשמדברים על דבר זמני, הרי זה לפי הענין, לפי העונה. אם מדובר על אפיית מצות, הרי זו עונת המצות; אם מדובר על מיצים, הרי זו עונת המיצים וההדרים. לפעמים זה ענין ספציפי רק למקום אחד או למח' לקה אחת. זה יכול להיות לפעמים יומיים, או שבוע. לא אוכל לעזור לאותם חברי-הכנסת המלאים חשר, אבל מי שאר-מנתו אינה בכך שהוא מוכרח לחשוד, יבין שאין בזה דרך אחרת מלסמוך על השר.

כל לבי לדאגתה של חברת הכנסת כצנלסון לעקרת הבית, אבל לא בחוק זה נפתור את הדבר, ואיני רוצה להשלות אותה ואת עצמי; אני חוששת שנוביא עוד חוקים אחדים לכנסת, ועדיין לא נמצא פתרון לשאלה זו. וזהו שאלה מכובדת מאוד, גדולה מאוד וקשה מאוד. איני יודעת מי ישלם לעקרת הבית את דמי חופשת הלידה ומי ידרוש ממנה שלא תעבוד בלי לות. אם התינוק בוכה בלילה, האם הממשלה צריכה לדאוג לכך שלא תקום אליו? ישנם דברים אחדים שגם הממשלה אינה יכולה לפתור אותם, ואחד מהדברים האלה היא בעיית האשה העובדת במשק ביתה; אם לילדים אינה פועלת שכירה לשום איש. זהו המשק שלה, האימפריה שלה, פה היא עובדת,

ב. חוק לתיקון חוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ג — 1952 *

(קריאה ראשונה)

ההשוואה ולגבות סכומים שונים מהקרן, וכל זה יחייב כוח עבודה רב לא רק למנגנון הקרן, אלא גם במפעלים האחרים. שילבנו את הגביה לקרן ההשוואה בגביה למס'הכנסה, ועל-ידי כך צמצמנו את מנגנון הקרן וחסכנו למעבידים העברת כספים והגשת דינים וחשבונות לשני מוסדות בנפרד.

גם ההזדקקות לקרנות החופשה כסוכן לתשלומים לעובדי דים ארעיים — הוכיחה את יעילותה. אם עד היום ישנם מק'רים, שבהם אין עובר מקבל את המגיע לו — הרי על-פי רוב יש לייחס זאת לעובדה, שאין העובד הנוגע בדבר דואג שפנקס החופשה השנתי שלו יהיה מסודר, ומעבידים רבים טרם עמדו על כך, שכל סכום שהם משלמים כחוק לעובד, מוחזר להם בלי השהייה על-ידי קרן ההשוואה.

זעתה לתיקון המוצע. החוק קובע, שלענין תשלום התג' מול רואים שכר שהוא קטן מ-75 ל-75 לוחודש כ-75 ל-75 ושכר

היו"ר י. שפרינצק:

אנו עוברים לסעיף י"ב — חוק לתיקון חוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ג — 1952. רשות-הדיבור לשר העבודה.

שר-העבודה ג. מאירסון:

כנסת נכבדה, יש לי הכבוד להגיש בשם הממשלה הצ'עת חוק לתיקון חוק שירות מילואים (תגמולים), תשי"ג—1952.

החוק שאנו מציעים לתקנו נכנס לתקפו ביום 1 ביולי 1952. שמחה אני לציין, שמחצית השנה הראשונה להפעלת החוק הוכיחה, שבחרנו בדרך הנכונה להשגת המטרה. היו שחששו עם חקיקת החוק, שהפעלתו תחייב מנגנון גדול מאוד ותטיל עומס אדמיניסטרטיבי רב על כל המעבידים שיהיו חייביים להגיש דינים וחשבונות חדשיים, להעביר תשלומים לקרן

אני מבקשת להעביר את החוק המוצע לוועדת העבודה.
 היו"ר י. שפרינצק:
 יש לי רושם, שאפשר להעביר את הצעת החוק לוועדה
 בלי ויכוח.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את החוק לתיקון חוק שירות מילואים
 אים (תגמולים) (תיקון), תשי"ג — 1952 לוועדת
 העבודה נתקבלה.

היו"ר י. שפרינצק:
 הישיבה הבאה מחר בשעה 16. הישיבה נעולה.

העולה על 110 ל"י לחודש רואים כ-110 ל"י. במלים אחרות,
 התגמול משתלם לפי שכר מינימום של 75 ל"י לחודש ולפי
 שכר מאכסימום של 110 ל"י לחודש. שכר העבודה נתון לת-
 נודות מתמידות כתוצאה משינויים באינדקס, והמינימום וה-
 מאכסימום שנקבעו בזמנו אינם מתאימים יותר למציאות.
 שתי דרכים לתיקון ליקוי זה: הדרך האחת — שינוי הסכר
 מים בגוף החוק, דרך שתחייב את תיקון החוק כל אימת שחל
 שינוי בשכר העבודה; הדרך השנייה — שינוי הסכומים בדרך
 תקנות. בחרנו בדרך השנייה, שהיא גם הדרך בה בחרנו
 בתיקון פקודת הסיצויים לעובדים, היינו — החוק יעניק סמ-
 כות לשר העבודה לשנות, באישור ועדת העבודה של הכנסת,
 את הסכומים המשמשים כמינימום וכמאכסימום לתשלום
 התגמול.

הישיבה ננעלה בשעה 21.45.